

Poř. č. 3/2007

Stanovisko k poskytování informací z trestního řízení Národnímu bezpečnostnímu úřadu

Povinnost umožnit Národnímu bezpečnostnímu úřadu nahlédnout do trestního spisu [§ 138 odst. 1 písm. g) zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů] splní orgán činný v trestním řízení i tím, že poskytne Národnímu bezpečnostnímu úřadu kopii příslušné části spisového materiálu.

Dopisem čj. 24915/2007-NBÚ/P ze dne 7. 3. 2007 se na Nejvyšší státní zastupitelství obrátil ředitel Národního bezpečnostního úřadu (dále jen „NBÚ“) se žádostí o upřesnění rozsahu spolupráce mezi NBÚ a státními zastupitelstvími při provádění bezpečnostního řízení podle části čtvrté a páté zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění zákona č. 119/2007 Sb. NBÚ se setkává u státních zastupitelství s odlišným přístupem při zjišťování informací nezbytných pro rozhodnutí o žádostech fyzických a právnických osob o vydání osvědčení pro seznamování se s utajovanými informacemi a žádostí fyzických osob o vydání dokladu o bezpečnostní způsobilosti (§ 107 odst. 1, § 108 odst. 1, resp. § 109 odst. 1 zákona č. 412/2005 Sb.). Pro tyto účely je NBÚ oprávněn vyžádat si potřebnou informaci mj. i od orgánu státu s cílem ověřit, zda žádající subjekt splňuje podmínky pro vydání uvedeného osvědčení či dokladu, přičemž podle § 138 odst. 1 písm. g) zákona č. 412/2005 Sb. je NBÚ oprávněn nahlížet do trestních spisů. V některých případech je pracovníkům NBÚ umožněno pouhé nahlédnutí do spisu s možností učinit si z trestního spisu výpisky, v jiných případech státní zastupitelství umožňují pracovníkům NBÚ pořídit kopie relevantních písemností, které jsou nezbytné proto, aby NBÚ mohl v řízení rozhodnout na základě úplně zjištěného stavu věci. Požadavek na pořizování těchto kopií je podle názoru NBÚ plně odůvodněn zásadou ekonomičnosti řízení, přičemž takto získané písemnosti se stávají součástí bezpečnostního svazku ve smyslu § 124 zákona č. 412/2005 Sb., do kterého smí nahlížet pouze úřední osoba a účastník řízení či jím zmocněný zástupce, s výjimkou utajované části bezpečnostního svazku, která účastníku řízení ani jeho zástupci zpřístupněna být nemůže. Pokud by tedy trestní spis obsahoval utajované písemnosti a NBÚ by byly v souladu se zvláštními postupy zákona poskytnuty i jejich kopie, byly by zařazeny právě do utajované části bezpečnostního svazku.

Tento problém – za účinnosti předchozí právní úpravy, tj. zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

– již Nejvyšší státní zastupitelství řešilo, a to na základě dopisu ředitele NBÚ čj. 5002/2003-NBÚ/10 ze dne 11. 11. 2003 ve věci sp. zn. SL 823/2004.

Problém byl v zásadě týž, úprava odlišná – tehdy platný zákon č. 148/1998 Sb. výslovně neumožňoval NBÚ nahlížet pro účely provádění bezpečnostních prověrek do trestních spisů a toto oprávnění bylo dovozováno jen z plnění jeho úkolů jako orgánu státu na daném úseku veřejné správy.

Dnes přísluší NBÚ výslovné oprávnění seznamovat se v potřebném rozsahu s trestními spisy formou nahlížení do spisu podle § 138 odst. 1 písm. g) zákona č. 412/2005 Sb. a není nutno proto opakovat veškeré argumenty, svědčící pro jeho realizaci, včetně argumentů vznášených již tehdy pro podporu názoru, že namísto nahlížení do spisu lze toto oprávnění (tj. právo NBÚ získávat informace nebytné pro náležité posouzení věci) realizovat i formou získání kopie příslušné části trestního spisu. I dnes platí pro uvedenou součinnost, výslovně již zákonem upravenou, tyto základní principy:

- posouzení rozsahu potřebných informací zjišťovaných NBÚ z trestního spisu náleží v první řadě NBÚ jako orgánu odpovědnému za dodržení zásad zákonnosti postupu a správného vyřízení věci,
- orgánu činnému v trestním řízení náleží posouzení, zda vydání těchto informací neodporuje zákonu, zejména, zda neohrožuje samotný účel trestního řízení, popřípadě neporušuje jinou zákonnou povinnost (např. povinnost chránit osobní údaje utajovaných svědků ve smyslu § 55 odst. 2 tr. ř. či zvláštní povinnost mlčenlivosti, jež byla prolomena pro účely trestního řízení a jejich ochrana musí být mimo trestní řízení nadále zajišťována, jak stanoví § 65 odst. 5 či § 8 odst. 2 a 3 tr. ř.,
- oba orgány, jako orgány státu plnící jim zákonem svěřené úkoly v oblasti výkonu veřejné moci, jsou povinny spolupracovat a v mezích zákona si poskytnout veškerou potřebnou součinnost za účelem náležitého a včasného splnění svých úkolů.¹

Na těchto principech byl založen i tehdejší závěr Nejvyššího státního zastupitelství, jenž vyústil v dopis Nejvyššího státního zastupitelství adresovaný oběma vrchním státním zastupitelstvím; dopis byl datován dnem 19. 2. 2004.

S jistou modifikací vyplývající ze zpřesněné úpravy v zákoně č. 412/2005 Sb., pokud jde o průlom do zvláštních povinností mlčenlivosti pro účely bezpečnostního řízení, platí tyto závěry i nyní. Zejména platí, že orgán činný v trestním řízení může splnit povinnost součinnosti s NBÚ podle § 138 odst. 1 písm. g) zákona č. 412/2005 Sb. i tím, že namísto povolení nahlédnout do spisu v rozsahu, který je nezbytný pro účely výkonu působnosti NBÚ (není-li to současně v rozporu se zákazem vyplývajícím z konkrétního ustanovení zákona), umožní NBÚ pořídit si z trestního spisu kopie příslušné části, popřípadě mu kopii této části spisu sám zhotoví a předá.

¹ Ze zkušeností s touto problematikou lze soudit, že odmítají-li státní zástupci umožnit pracovníkům NBÚ pořizování kopií částí trestních spisů, není to z důvodu zákazu vyplývajícího ze zákona č. 412/2005 Sb., neboť případů, kdy půjde o spisy obsahující utajované informace, bude naprosté minimum. Tam by bylo možno akceptovat argumentaci NBÚ o zvláštním uložení těchto dokumentů v oddělené utajované části bezpečnostního svazku. Odmítavý postoj státních zástupců, na který NBÚ poukazuje, je daleko spíše založen na obavách ze zmaření účelu trestního řízení v důsledku publikace uvedených informací osobám zúčastněným na bezpečnostním řízení. V těchto mezích platí pro součinnost NBÚ s orgány činnými v trestním řízení ohledně získávání informací z trestních spisů zde vyjádřené základní principy, jejichž hlavním cílem je zajistit plnění úkolů státních orgánů jako celku, což hovoří spíše pro vstřícnost, než pro striktní a formální postupy při její realizaci. Samozřejmě v mezích zákona a pod odpovědností každého z obou orgánů za výkon své vlastní působnosti.

Toto stanovisko se vydává podle § 12 odst. 2 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupkyně:
JUDr. Renata Vesecká, v.r.